

u *Tamnici vremena* doživljaju povijesnoga negativiteta pridružuje se tema rata.

Na tečevinama svoje srednje faze, uz djelomične ustupke ideologiji novoga vremena, nastavio je Krklec pjevati i nakon II. svj. rata (*Izabrane pjesme*, 1947; *Tri poeme*, 1949; *Lirska petoljetka*, 1951; *Žubor života*, 1955), što ga je u poslijeratnom knjiž. životu postupno osamilo kao anakronu pojavu. Okušavao se i u pjesništvu za djecu (*Cvijete*, 1952), a više su pažnje izazvale njegove humorističke pjesme u kratkoj epigramatskoj formi (*Telegrafске basne*, 1952; *Zvonice o repu*, 1954; *Izabrani epigrami*, 1963). U toj je formi potvrdio svoje stihotvorbeno umijeće, vještinu rimovanja i poentiranja, premda mu je humor ostao umjeren, ideološki konstruktivan, društv. kritika apstraktna, a mete tipske i anonimne.

Od proznih vrsta Krklec je u svim razdobljima svoje knjiž. karijere, a osobito nakon II. svj. rata, njegovao feljton i knjiž. kritiku (*Lica i krajolici*, 1954; *Pisma Martina Lipnjaka iz provincije**, 1956; *Noćno iverje*, 1960). U tom opusu, koji je još uvijek najvećim dijelom razasut u novinama i časopisima, ističu se zapisi o hrv. piscima s kojima je Krklec osobno kontaktirao (o I. Vojnoviću, V. Nazoru, A. B. Šimiću, M. Krleži). U njima, doduše, ima starinskoga patosa, ali i zanimljivih biografskih i autobiografskih detalja, koji bi inače ostali nepoznati.

Krklec se istaknuo i kao prevoditelj. Prevodio je djela njem., rus., mađ., engl., slov. i slovač. pisaca, među njima i neka vrlo poznata (I. Babelj, E. Kästner, *Emil i detektivi*, 1932; *Odesa*, 1930; B. Brecht, *Kavkaski krug kredom*, 1961). Osjetljiv stilist i vješt versifikator u vlastitoj lirici, pokazao se i dobrim prevoditeljem pjesničkih djela, o čemu svjedoče njegovi prepjevi Puškinovih lirskih i dramskih stihova i Prešernova *Sonetnoga vijenca*.

DJELA: *Lirika*, Zagreb 1919; *Grobница*, Zagreb 1919; *Beskućnici*, Zagreb 1921; *Srebrna cesta*, Zagreb 1921; *Nove pesme*, Beograd 1923; *Ljubav ptica*, Beograd 1926; *F. M. Dostojevski kao čovek*, Novi Sad 1926; *Izlet u nebo*, Beograd 1928; *Sabrana dela*, I–II, Beograd 1932; *San pod brezom*, Zagreb 1940; *Darovi za bezimenu*, Zagreb 1942; *Tamnica vremena*, Zagreb 1944; *Izabrane pjesme*, Zagreb 1947; *Tri poeme*, Zagreb 1949; *Karikature poznatih zagrebačkih nogometaša*, Zagreb 1951; *Lirska petoljetka*, Zagreb 1951; *Telegrafске basne*, Zagreb 1952; *Cvijete*, Zagreb 1952; *Zvonice o repu*, *Nove telegrafске basne*, Zagreb 1954; *Lica i krajolici*, Zagreb 1954; *Pisma Martina Lipnjaka iz provincije*, Zagreb 1956; *Noćno iverje*, Zagreb 1960; *Izabrane pjesme*, Zagreb 1961; *Izabrani epigrami*, Zagreb 1963; *Pjesme. Epigrami i basne. Noćno iverje*, PSHK, knj. 100, Zagreb 1963; *Drveni bicikl*, Beograd 1965; *Majmun i naočale – Rukovet za velike i male*, Zagreb 1967; *Pričji pjev*, Zagreb 1969; *Pisci i djela*, Zagreb 1972; *Pod Gupčevom lipom*, Zagreb 1977; *Odabrana djela*, I–VI, Zagreb 1977; *Izbor iz djela*, Vinkovci 2000.

LIT: U. Donadini, G. Krklec, »Grobница«, Hrvatska prosvjeta, 1919, 6; J. Zdunić, G. Krklec, »Lirika«, ibid.; M. Ogrizović, G. Krklec, »Lirika«, Savremenik, 1919, 10; M. Jarc, G. Krklec, »Srebrna cesta«, Ljubljanski zvon, 1921, 6; F. Ilesić, Roman izgubljenega naraščaja, Jutro, 1921, 173; Lj. Wiesner, »Nove pesme« Gustava Krkleca, Novosti, 1923, 19; M. V. Bogdanović, »Nove pesme« Gustava Krkleca, Srpski književni glasnik, 1923, 1; I. Nevistić, Gustav Krklec, »Ljubav ptica«, Vijenac, 1926, 10; S. Pandurović, »Ljubav ptica«, Misao, 1926, 21; A. Barac, Gustav Krklec, »Ljubav ptica«, Jugoslavenska njiva, 1926, 10; M. V. Bogdanović (M. B.), Gustav Krklec, »Izlet u nebo«, Srpski književni glasnik, 1928, 7; P. Bihalji, G. Krklec, »Izlet u nebo«, Nova literatura, 1928–29, 7–8; J. Bogner, G. Krklec, »Izlet u nebo«, Književnik, 1928, 5; A. Schmaus, Lirika Gustava Krkleca, Misao, 1929, 5–6; A. B. Šimić, Gustav Krklec, Književnik, 1930, 2; I. G. Kovacic, Veliki pjesnik naše današnjice, Novosti, 1940, 294; T. Smerdel, Darovi za bezimenu, Spremnost, 1944, 129; P. Grgec, Krklečev kanconier, Vienac, 1944, 3; A. R. Glavaš (A. R. Buerov), G. Krklec: Tamnica vremena, Spremnost, 1945, 154; K. Taranovski, O Krklečevu prevodu Puškinova »Mocarta i Salijerija«, Južnoslovenski filolog, 1951–52, 1–2, 3–4; Z. Tomičić, Razrješenje pjesnika, Narodni list, 2. VIII. 1955; R. Vučković, Krklečevo iverje, Izraz, 1961, 1; A. Šoljan, Gustav Krklec, »Izabrane pjesme«, Telegram, 18. V. 1962, 108; V. Gligorić, Lirika Gustava Krkleca, Savremenik, 1962, 10; A. Stipčević, Predgovor, u knj. G. Krklec, Pjesme, Epigrami i basne, Noćno iverje, PSHK, knj. 100, Zagreb 1963; V. Pavletić, Gustav Krklec, u knj. Panorama hrvatske književnosti XX stoljeća, Zagreb 1965; A. Stamać, List na vjetru, Razlog, 1967, 51; T. Čolak, Pjesnička reč Gustava Krkleca, Književnost i jezik, 1970, 1; J. Kaštelan, Slike sna i zemlje, Odjek, 1974, 12; P. Matvejević, Pjesnik živo-

tom i djelom, Vjesnik, 31. X. 1977; I. Hergesić, Pro Gustavo Krklec, ibid., 1. XI. 1977; E. Čengić, Pjesnik na srebrnoj cesti, Zagreb 1979; N. Mihanović, Krklečeva lirska srebrna cesta, Forum, 1984, 9; C. Milanja, Krklečeva ekspresionistička lirika, Umjetnost riječi, 1997, 1–2; S. Jurić, Počeci slobodnoga stiha, Zadar–Zagreb 2006.

Z. Kravar

KRLEŽA, Miroslav, dramski pisac, pjesnik, novelist, romanopisac, esejist, polemičar, putopisac, dijarijst i leksikograf (Zagreb, 7. VII. 1893 – Zagreb, 29. XII. 1981). U Zagrebu polazio osnovnu školu i četiri razreda klasične gimnazije (1899–1908); školovanje nastavio na kadetskoj školi u Pečuhu (1908–11) te na vojnoj

Miroslav KRLEŽA

akademiji Ludoviceum u Budimpešti (1911–13). Dva puta je bježao u Srbiju (1912. i 1913) privučen burnim pov. događajima koji su se u to vrijeme odigravali na Balkanu; zbog nediscipline 1913. bio je isključen iz Ludoviceuma. Odlučio se posvetiti knjiž. radu: u Marjanovićevim *Književnim novostima* 1914. objavio je prve radove *Legenda i Maskerata* te novelističke *Fragments*, a u časopisu *Savremenik* lirsku prozu *Zaratustra i mladić*. Sljedećih godina napisao je više dramskih tekstova, koje je neuspješno nudio zagrebačkomu HNK-u. Za I. svj. rata kraće je vrijeme 1916. proveo na ratištu u Galiciji. Oslobođen od daljnega služenja vojne službe zbog lošega zdravlja, vratio se u Zagreb, gdje je živio od književnog i novinarskog rada. U siječnju 1919. pokrenuo je s A. Cesarcem polumjesečnik *Plamen*, koji je svojom polemičnošću i radikalno lijevim polit. angažmanom izazvao veliku pozornost javnosti, ali je izlazio samo do kolovoza, kada je zabranjen. God. 1920. sudjelovao je u radu Komunističke partije, istupao kao govornik na polit. skupovima; u jesen se preselio na godinu dana, sa suprugom Leposavom (Belom), u Dugu Rijeku, gdje je ona radila kao učiteljica, a on intenzivno pisao te surađivao u časopisima *Savremenik*, *Kritika* i *Nova Evropa*. Prihvaćena mu je za izvođenje u HNK-u drama *Galicija*, ali je zabranjena zbog proglašenja *Obzname* samo sat prije premijere. Na toj mu je pozornici praizveden tekst *Golgota* (u režiji B. Gavelle), za koji je dobio prvu od ukupno pet Demetrovih nagrada. U listopadu 1923. pokrenuo je časopis *Književna republika*, koji je izlazio sljedeće četiri godine; u njemu je objavio više novela, putopisa, eseja, te niz polemičkih tekstova (pisanih s lijevih, antiklerikalnih, ali i antiunitarističkih i antimonarhističkih pozicija), u kojima analizira novostvorenu državu kao zemlju soc. nepravde, opće korupcije i neravnopravnosti naroda. S tiskarom i nakladnikom V. Vošickim, koji je u Koprivnici tiskao *Književnu republiku*, dogovarao je tiskanje svojih *Sabranih djela*, planiranih u trinaest knjiga, od kojih su 1923. izišle samo dvije, a potom je izdanje obustavljeno. Ni potonja izdanja *Sabranih djela* (Minerva, 1932. i Zora, 1953), pa ni izdanja *Djela* (Biblioteka nezavisnih pisaca, 1937. i Na-

kladni zavod Hrvatske, 1945), nisu dovršena. U jesen 1924. Krleža putuje u inozemstvo: do kraja godine boravio je u Beču, Dresdenu i Berlinu, a u siječnju 1925. otišao je u SSSR, gdje je ostao do lipnja; »putne impresije« objavljivao je u *Hrvatu*, *Obzoru* i *Književnoj republici* (potom je te tekstove sabrao i objavio 1926. u knjizi *Izlet u Rusiju**). Državno tužilaštvo zaustavilo je 1927. tiskanje *Književne republike*, podignuvši optužnicu zbog komunističke propagande, ali – unatoč oslobađajućoj sudskoj presudi – časopis se ugasio. Krleža se tada posvetio radu na ciklusu o Glembajevima, piše i niz političkih, književnih i lik. eseja; surađuje najviše u *Književniku*, *Srpskom književnom glasniku*, *Savremeniku* i *Hrvatskoj reviji*. Sve više se njegova djela izvode na pozornicama, što je praćeno i mnogobrojnim novinskim napisima; nezadovoljan kaz. kritikom, Krleža je u Glazbenom zavodu 9. IV. 1930. održao javno predavanje, u kojemu polemički komentira pisanje tadašnjih vodećih kaz. kritičara. Potkraj 1931. krenuo je na put u Čehoslovačku, gdje je bio već poznat pisac (izvode mu se drame i tiskaju knjige); nakon dvomjesečnog boravka u Brnu, Pragu i Zbraslavu otišao je u Poljsku (u Varšavi je pratio pripreme za izvođenje polj. verzije drame *U agoniji*) i ondje ostao do kraja svibnja 1932. Iz Varšave je želio otići u Moskvu, ali budući da nije dobio vizu, otišao je na tri mjeseca u Pariz. U jesen se vratio u Zagreb, gdje započinje Minervino izdavanje sabranih djela; 1932. izlaze roman *Povratak Filipa Latinovića** i polemička knjiga *Moj obračun s njima*, koja označava vrhunac njegova sukoba s hrv. kazališnom kritikom i dijelom hrv. građanske inteligencije. Krleža je najavio novo predavanje u Glazbenom zavodu 12. IV. 1933. o mitovima hrv. kulture i politike, što je izazvalo otpor desnih intelektualaca, okupljenih oko *Hrvatske straže*, koji tiskaju prosvjedni plakat. Najavljeno je predavanje polariziralo hrv. javnost: pojavio se i plakat Odbora hrvatskih građana, koji su poduprli Krležu, ali naposljetku predavanje nije održano. Zbog sukoba s F. Lukasom i desničarima oko MH, napustio je suradnju s Maticom i njezinim glasilom *Hrvatskom revijom*. Nakon objavljivanja *Predgovora »Podravskim motivima« Krste Hegedušića*, 1933. sukobio se i s dijelom intelektualaca s lijevice. U Beogradu je 1934. pokrenuo časopis *Danas* (suurednik s M. Bogdanovićem). U njemu nastavlja polemike s hrv. i srp. intelektualcima desne provenijencije (K. Šegvić, F. Lukas, P. Grgec, Lj. Maraković, R. Maixner, M. Dežman, M. Crnjanski, S. Vinaver i dr.), ali i sa zagovornicima soc. literature, koji su ga optuživali da je izdao marksizam. U raščišćavanje Krležina sukoba s redakcijama lijevih časopisa *Kultura* i *Književnik* uključio se, po nalogu Kominterne, kao posrednik i J. Broz, koji je i kasnije više puta pregovarao s Krležom radi primirivanja sukoba na ljevici. Nakon zabrane petoga broja u svibnju 1934. *Danas* je prestao izlaziti; Krleža je svoje napise iz časopisa objavio 1935. u knjizi *Evropa danas. Knjiga dojmova i essaya*. Angažirao se u izborima 1935. kao jedan od članova Inicijativnog odbora Radničke partije te napisao *Teze za jednu diskusiju iz godine 1935.* (objavljene 1953), koje su produbile njegov sukob s ortodoksnim krilom KPJ. Sljedećih godina objavio je *Balade Petrice Kerempuha** (1936), *Na rubu pameti** (1938) i prvu knjigu *Banketa u Blitvi** (1938). Krležin sukob s KPJ, pojačan objavom romana *Na rubu pameti*, kulminirao je pokretanjem časopisa *Pečat* (izlazio 1939–40) te optužbama Krležinih suradnika za trockizam. Budući da se tekstom *Izjava Miroslava Krleže (Pečat, 1939, 5–6)* solidarizirao sa svojim suradnicima, a u *Dijalektičkom antibarbarusu** (*Pečat, 1939, 8–9*) polemički obračunao s dogmatskim duhom partijskih intelektualaca, došlo je do otvorenoga sukoba KPJ i Krleže: rukovodstvo KPJ odlučilo je tiskati 1940. zbornik *Književne sveske*, s nizom polemičkih tekstova protiv Krleže i njegovih suradnika, a na V. zemaljskoj konferenciji njegovu grupu osudilo je zbog »revizionizma«.

Krleža je II. svj. rat proveo u Zagrebu, povremeno se sklanjavajući u sanatorij svojega tada utjecajnoga prijatelja, liječnika Đ. Vranešića. Nije prihvatio Pavelićevu ponudu 1943. da se uključi u javni život NDH, a bojeći se svojih protivnika iz predratnoga su-

koba na ljevici, nije prihvatio ni pozive da se priključi partizanima. Nakon rata nova vlast postupno ga uključuje u javni život: u drugoj pol. 1945. susreo se u Beogradu s J. Brozom, koji mu obećava zaštitu od protivnika iz predratnih polemika na ljevici te se dogovaraju o oblicima Krležine aktivnosti. Krleža je ušao u uredništvo časopisa *Republika*, bio je aktivan u obnovi DKH, postao je potpredsjednik JAZU, u koju uvodi niz mlađih književnika iz svojega predratnoga intelektualnoga kruga. Posebno blizak J. Brozu postao je nakon njegova sukoba sa Staljinom 1948, često je boravio u Beogradu i susretao se s njime. Organizirao je veliku izložbu jugosl. srednjovjekovne umjetnosti u Parizu 1950, a potkraj iste godine utemeljio Leksikografski zavod, postao njegovim direktorom i pokrenuo rad na *Enciklopediji Jugoslavije*, kojoj je sljedećih dvadeset godina bio glavni urednik. Angažirao se oko utemeljenja zadarskoga Filozofskog fakulteta. U Ljubljani je održao glavni referat na Kongresu Saveza književnika Jugoslavije, kojim je nagovijestio razdoblje veće slobode umj. stvaranja i oslobađanje od stega socijalističkoga realizma. U sklopu JAZU utemeljio je 1962. časopis *Forum*, u kojem je bio član uredničkog odbora i redoviti suradnik (u tom je časopisu objavio treću knjigu *Banketa u Blitvi*, *Zastave**, *Pogovor za dvije drame o Areteju i o Furju Križaniću*, definitivnu verziju *Salome*, fragmente dnevničko-memoarske proze, scenarij *Put u raj* i dr.). Oko Krleže i *Foruma* okupljala se 60-ih god. skupina nacionalno orijentiranih lijevih intelektualaca. God. 1967. potpisao je *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*, zbog čega je bio prisiljen podnijeti ostavku na članstvo u CK SKH. Potom se potpuno povukao iz polit. života i, u osnovi lojalan titizmu, u razdoblju pokreta Hrvatskoga proljeća i njegova sloma držao se rezervirano prema protagonistima hrv. politike. God. 1974. pokrenuo je drugo izdanje *Enciklopedije Jugoslavije*; 1975. je izišla petosveščana *Panorama pogleda, pojava i pojmova* te započelo objavljivanje *Sabranih djela* u izdanju sarajevskoga Oslobođenja (prve edicije sabranih djela koja je i privedena kraju 1988). Bolestan i sve teže pokretan, Krleža je uz pomoć A. Malinara i E. Čengića radio na priređivanju tih djela.

Krleža je jedan od najsvestranijih i najplodnijih hrv. književnika uopće, njegova sabrana djela (u koja nije uključen dio tiskanih eseja i novinskih članaka iz ranijega razdoblja te rukopisna ostavština, u kojoj se opsegom ističu tzv. *marginalia lexicographica*) obuhvaćaju 50 knjiga. Prvi Krležin tiskani rad pripada dramskomu žanru. Prema autobiografskom iskazu u tzv. *Osječkom predavanju* iz 1928. drame je počeo pisati još kao dječak, po uzoru na M. Bogovića. Od mnogobrojnih dramskih tekstova dio je ostao zapamćen samo po naslovima, a za života je tiskao sljedeće: *Legenda (Književne novosti, 1914, 1–4)*; *Maskerata (Književne novosti, 1914, 16)*; *Hrvatska rapsodija (Savremenik, 1917, 5)*; *Kraljevo** i *Cristoval Colon* (poslije *Kristofor Kolumbo**), prvi put tiskani u knjizi *Hrvatska rapsodija* (1918); *Michelangelo Buonarroti* (Plamen, 1919, 1–3)*; *U predvečerje (Plamen, 1919, 7)*; *Galicija (Kritika, 1922, 3–6)*; *Adam i Eva (Kritika, 1922, 10–12)*; *Golgota (Srpski književni glasnik, 1922, NS, knj. VII, br. 4–8)*; *Vučjak* (1923)*; *U agoniji* (Hrvatska revija, 1928, 1–2)*; *Gospoda Glembajevi* (1928)*; *Leda* (Glembajevi, 1932)*; *U logoru* (U logoru. Vučjak. Dvije drame, 1934)*; *Aretej (Mogućnosti, 1959, 11)*; *Saloma (Forum, 1963, 10)* i *Put u raj (Forum, 1970, 1–2)*. U knjizi *Legende** (1933) objedinjeno je šest ranih drama u ciklus (*Legenda, Michelangelo Buonarroti, Kristofor Kolumbo, Maskerata, Kraljevo* i *Adam i Eva*). Kritika (M. Matković, M. Miočinović, M. Vaupotić, E. Finci i dr.) obično prepoznaje u Krležinu dramskom opusu tri faze: prvu karakterizira dominacija simbolističko-ekspresionističkih elemenata, u drugoj, tzv. prijelaznoj, karakterističnoj za početak 20-ih god. XX. st., prepleću se ekspresionistički i realistički elementi, a u trećoj dominira psihol. realizam, kojim Krleža prikazuje krizu građ. društva. B. Senker predlaže razrađeniju klasifikaciju s pet stilsko-generičkih ciklusa. Prvi je ciklus artistskih dramoleta (*Legenda, Maskerata, U predvečerje, Adam i Eva, Salo-*

ma), u kojima je Krleža još vezan za artistsku struju hrv. moderne; njegove drame iz toga ciklusa najčešće su artistska »slika slike«, odsluk poetskoga i mitskoga svijeta *Biblije*, ili pak popularnoga sakralnog slikarstva, odnosno artistska derivacija motiva preuzetih iz baštine svj. književnosti. Drugi ciklus zasniva se na ekspresionističkim scenskim »vizijama« (*Hrvatska rapsodija, Kraljevo, Kristofor Kolumbo, Michelangelo Buonarroti*); Krleža integrira u svoj dramatičarski postupak elemente suvremene avangardne drame. Tematsko-idejni sloj vezan je za velike svjetskopov. procese, umj. projekte genijalnih artista, za simboličku viziju hrv. krvave zbilje i traumatične povijesti. Te su drame prepune oniričkih, fantazmagoričnih, halucinantnih elemenata; čest je u njima motiv genija (koji je uvijek sanjar i vizionar) i njegova sukoba s gomilom koja ne prepoznaje njegovu iznimnost. Karakterizira ih iznimna vizualna dinamika s ubrzanim kretanjem glumaca, učestalim promjenama prostora, prikazima kaotičnih zbivanja (tučnjava, pijančevanje, vašarska gužva, pobuna gomile) i simultanizmom zbivanja; didaskalije sugeriraju česte promjene jačine i boje svjetla te niz posebnih scenskih efekata, koji moraju istaknuti intenzitet i fantazmagoričnu vizualnost prizora. Trećem ciklusu pripadaju *Galicija, Golgota i Vučjak*, koje Senker naziva eklektičkim, epskim dramama, u kojima se miješaju veristički, ekspresionistički i, u manjoj mjeri, artistski postupci s postupcima karakterističnima za onodobno polit. kazalište te se tim dramatičarskim postupkom tematiziraju ideološka, nacionalna, socijalna i kult. previranja posljednjih dana Austro-Ugarske, kada je »po čitavoj Srednjoj Evropi dozrijevala objektivna revolucionarna situacija«. Četvrtom ciklusu pripadaju analitičko-realističke konverzijske drame *U agoniji, Gospoda Glembajevi, Leda* i *U logoru* (koju je sam Krleža smatrao preradbom *Galicije*, ali većina novijih tumača smatra je posebnim dramskim tekstom). Krleža u tom ciklusu svjesno odustaje od »vanjske dinamike« svojih ranih dramskih tekstova, realističkim dramskim postupkom, karakterističnim za »nordijsku školu«, problematizira dezintegraciju mitski zatvorene i samodostatne građ. zajednice. *Gospodu Glembajevu* i *U logoru* obilježava uvođenje niza likova iz staleža i profesija koji imaju moć u građ. društvu; njima je suprotstavljen neurotični intelektualac, koji podrijetlom pripada tom svijetu, ali je revoltiran njegovom amoralnošću i nehumanošću, te su kroz vizuru njegove građ. pobune i neurotične psihe izrečeni i autorovi stavovi. *Leda*, koju autor određuje kao komediju, prikazuje rasap građ. zajednice i njezine samosvijesti, iza čije se fasade ugladenosti pokazuju različiti oblici intelektualnoga i fizičkoga prostituiranja kao osnovni način ponašanja uglednih građana. Drama *U agoniji* zasniva se na tragičnom slomu osamljene žene razapete između obveze da očuva građ. formu, na kojoj se zasniva njezin brak, i žudnje za istinskom ljubavlju. Tom dramom Krleža realizira jedan od najkompleksnijih ženskih likova hrv. književnosti. Petom ciklusu pripadaju dramske fantazije s »analognim dramskim situacijama i zbivanjima«: *Aretej* i *Put u raj*. U tim dramama postoji nekoliko paralelnih prostornih i vremenskih slojeva, u kojima se odigrava podudarna dramska radnja. Zbivanje nije vezano za konkretnu društvenu zajednicu, a glavni su predmet konverzije likova rat i razni drugi oblici legaliziranoga nasilja, koji se pojavljuju kao univerzalna karakteristika ljudske civilizacije kroz cjelokupnu povijest. O toj se činjenici raspravlja s aspekta međusobno suprotstavljenih likova moralista i cinika, ali i jedni i drugi se u tom nehumanom svijetu pojavljuju kao izopćenici.

Prvi je Krležin objavljeni pjesnički rad *Podnevna simfonija* (*Savremenik*, 1916, 9–12). Međutim, Krleža je poeziju pisao i prije, a u *Davnim danima* tiskane su pjesme u sklopu zapisa iz 1914. Objavljeni Krležin pjesnički opus obuhvaća jedanaest zbirki: *Pan* (1917), *Tri simfonije* (1917), *Pjesme I* i *Pjesme II* (1918), *Pjesme III* (1919), *Lirika* (1919), *Knjiga pjesama* (1931), *Knjiga lirike** (1932), *Simfonije** (1933), *Balade Petrice Kerempuha* (1936) i *Pjesme u tmini** (1937).

Pojedine se pjesme, neobuhvaćene tim knjigama, pojavljuju kao sastavni dijelovi Krležinih drama i proznih knjiga. Krležina poezija tipološki je raznolika, nastala u obzoru različitih poetika, razgranata u više pjesničkih vrsta, a ostvaruje se i u različitim jezičnim medijima (moderna jezik i jezik stare kajkavske književnosti). U ranome razdoblju izdvaja se šest »simfonija« pisanih slobodnim stihom, kojima se Krleža suprotstavio konzervativnoj tradiciji hrv. versifikacije. »Simfonije« karakterizira intenzivan doživljaj prirode te zasićenost pjesničkoga jezika raznovrsnim stilskim figurama (među kojima je posebno stilematiski obilježena sinestezija). Četiri zbirke iz 1918. i 1919. (*Pjesme I, II i III* te *Lirika*) sam je Krleža tumačio kao zasebnu cjelinu u svojem pjesničkom opusu, nazivajući ih »ratnom lirikom«. U njima dominiraju motivi povezani s ratom, naglašen je soc. angažman, a prikaz društv. stvarnosti prožet je estetski odbojnim, turpističkim detaljima. Za razliku od »simfonija«, eksplicitna je prisutnost lirskoga subjekta, koji govori o sebi u prvome licu (te ga se može poistovjetiti s autorom). Z. Kravar kao bitnu oznaku »ratne lirike« ističe i simultanizam: u tim se pjesmama prizivlju prostorno odvojeni predmeti, a lirski subjekt gleda preko praga normalnoga ljudskog receptiviteta. Po toj karakteristici je »ratna lirika« bliska pjesništvu srednjoeur. ekspresionizma, a ta je srodnost potencirana i drugim formalno-stilskim obilježjima: hiperboličnom metaforikom, uporabom slobodnoga stiha i kompozicijskom skokovitošću. Pjesme pisane potkraj 20-ih i u 30-im god. XX. st. uvrštene su u zbirke *Knjiga pjesama* i *Pjesme u tmini*; one svjedoče o promjeni Krležinih poetičkih nazora, izraženih i istodobnom eksplicitnom kritikom suvremene avangardističke eur. umjetnosti, koju iskazuje u esejima iz 20-ih godina. Krleža se u toj fazi vraća uzorima koji su neposredno prethodili avangardi (M. Proust, H. Ibsen, A. Strindberg, R. M. Rilke, A. G. Matoš). Lirski subjekt kasne lirike, za razliku od »ratne«, najčešće je neosoban, a aktivnost mu je pretežno promatračka (on vrlo često govori o uporabnim predmetima, opisuje umjetnine i prizore iz društv. života). Jasno je izražena socijalnokritička dimenzija pjesama. U kasnijim pjesmama dominira konzervativnija versifikacija, prevladava stih koji, često nedisciplinirano, prati ritmičke obrise naših akcenatsko-silabičkih stihova (jedanaesterca, dvanaesterca, osmerca), a rado se vezuje u rime strofe i sonetnu formu. Vrhunac Krležina pjesničkog opusa dosegnut je u *Baladama Petrice Kerempuha*, u kojima demonstrira svoju iznimnu jezičnu kreativnost. Na temelju jezika stare kajkavske književnosti, Krleža stvara svoj idiom kojim, za razliku od ostalih dijalektalnih pisaca, ne oblikuje jednostavne ruralne idilične prizore, već stvara kompleksne pjesničke slike kojima je tumačena povijest i suvremenost hrv. naroda. Kao kazivač pojavljuje se vagant Petrica Kerempuh, lik s društv. ruba, čijom se inteligencijom i duhovitošću te nepriznavanjem društv. hijerarhije pjesnik služi da bi predočio »obrnutu sliku svijeta«, u kojoj su ironijski ogoljeni stereotipi karakteristični za tradicionalnu građ. historiografiju koja se zasniva na tumačenju perspektive društveno povlaštena sloja. Pjesničkim iskazom u kojem se, osim stare kajkavske književnosti, pojavljuju i odjeci vizualnosti starih slikara poput P. Bruegela, M. Boscha i J. Callota, autentičnih kronika i zapisa o seljačkim bunama i vjerskim ratovima objavljenih na raznim eur. jezicima, pjesnika poput F. Villona, te mislilaca poput Erazma Roterdamskog, Krleža je stvorio djelo iznimne semantičke kompleksnosti i velike stilske ekspresivnosti, po mnogočemu jedinstveno u hrv. književnosti.

Krležin novelistički opus obično se dijeli na tri ciklusa. Prvomu pripadaju proze uvrštene u zbirku *Hrvatski bog Mars**. Međutim, pod tim su naslovom od 1922. izlazile različito koncipirane i komponirane knjige; tek je izdanje iz 1946. definiralo taj ciklus kao cjelinu sastavljenu od sedam fragmenata (dopunjen *Tumačenjem domobranskih i stranih riječi i pojnova* i *Napomenom*). Ta konačna redakcija ciklusa obuhvaća novele *Bitka kod Bistrice Lesne* (1923), *Kraljevska ugarska domobranska novela* (1922), *Tri domobrana*

(1921), *Baraka Pet Be* (1921), *Domobran Jambreč* (1921), *Smrt Franje Kadavera* (1921) te žanrovski »nečist« fragment *Hrvatska rapsodija* (1917), izveden dramskom dijaloškom tehnikom. Prema najavi tiskanoj u *Plamenu* 1919, *Hrvatski bog Mars* bio je prvotno zamišljen kao »domobranski historički roman u četiri dela«, ali je izvorna zamisao tijekom realizacije preinačena. Tematski su novele vezane za I. svj. rat, odigravaju se na samoj bojišnici ili pak u ratnoj pozadini, u središtu su piščeve pozornosti hrv. domobrani i njihovo apsurdno stradavanje; iznimno je snažan piščev proturatni angažman. Krleža inzistira na opoziciji između časničkoga zbraja i pučke domobranske mase, čime je iscertana i klasna stratificiranost cijeloga društva.

Drugomu ciklusu pripadaju tzv. novele malograđanskoga kruga; po vremenu tiskanja, pa i nastanka, one se dijelom preklapaju s novelama iz *Hrvatskoga boga Marsa: Hodorlahomor Veliki ili kako je Pero Orlić prebolio Pariz* (1919), *Veliki meštar svijju hulja* (1919), *Mlada misa Alojza Tičeka* (1922), *Smrt Florijana Kranjčeca, nadstražara kraljevske redarstvene straže* (1922), *In extremis* (1923), *Smrt Tome Bakrana* (1924), *Vjetrovi nad provincijalnim gradom* (1924), *Smrt bludnice Marije* (1924), *U agoniji* (poslije preimenovana *Na samrti*, 1924) i *Smrt Rikarda Harlekinija* (1925). Tom se ciklusu 1937. priključuje i *Cvrčak pod vodopadom*, a sam Krleža mu je pribrajao i dulju pripovijest ili kraći roman *Vražji otok* (1923). Za taj ciklus kanonskom se smatra zbirka *Novele** (1948), u kojoj je definirana kompozicija ciklusa i uglavnom definirana struktura pojedinih novela. Tematika novela toga ciklusa obično je vezana za malograđ. društveni milje, glavni lik je obično neurotični, društveno neafirmirani intelektualac, opsjednut velikim idejama i idealima, koje ne uspijeva realizirati, tako da gubitništvo postaje osnovna tema; vrlo često su psihički slomovi likova ili njihova moralna posrnuća povezani s motivom smrti (u čemu neki autori, npr. M. Vaupotić i A. Flaker, prepoznaju opsesivni provodni motiv). To gubitništvo često nalazi izraz u dominantnome ironijskom tonu pripovijedanja, pa i u pojavi elemenata groteske.

Glembajevski novelistički ciklus obuhvaća jedanaest novela i proznih fragmenata: *Ivan Križovec* (1926), *Barunica Lenbachova* (1927), *Pod maskom* (1927), *U magli* (1928), *O Glembajevima* (1928), *Dobrotvori* (1929), *Svadba velikog župana Klanfara* (1929), *Kako je doktor Gregor prvi put u životu susreo Nečastivoga* (1929), *Sprovod u Teresienburgu* (1929), *Ljubav Marcela Faber-Fabrizyja za gospođicu Lauru Warronigovnu* (1929) i *Klanfar na Varadijevu* (1930). Ti tekstovi tijesno su povezani s dramama glembajevskoga ciklusa; zajedno se bave poviješću jedne razgranate obitelji, njezinim bogaćenjem i društv. afirmacijom, te financijskim i moralnim slomom. Nemaju uvijek novelističku šizejnu razradbu s jasno izvedenim zapletom, narativnim klimaksom i poentom, već često statično opisuju pojedine likove iz glembajevskoga miljea: njihove navike, ambijent u kojem žive, životne aspiracije, relacije prema drugim pripadnicima porodice. Te proze često dopunjuju i implicitno komentiraju zbivanja uobličena u dramama. Glembajevski ciklus kao cjelina umjetnički je ponajbolji prikaz visoke građ. klase u hrv. književnosti, konceptualno se vezuje na eur. pisce (É. Zola, R. M. du Gard, J. Galsworthy, Th. Mann i dr.), koji su potkraj XIX. i u prvoj pol. XX. st. prikazivali uspon građ. klase i krizu njezine svijesti.

Vražji otok (objavljivao u nastavcima u časopisu *Savremenik* 1923, te u samostalnoj knjizi 1924) sam Krleža smatrao je novelom te ga je od 1937. uglavnom tiskao u knjigama novela. Međutim, suvremeni tumači (S. Lasić) skloni su prije u njemu prepoznati obilježja kratkoga romana. Prema zapisima u *Davnim danima*, taj je prozni tekst vjerojatno povezan s neobjavljenim romanom *Leševi*, odnosno poduljom »novelom o Kavranu«. Zasniva se na temi povratka sina nakon trogodišnjeg izbivanja te na njegovu sukobu s ocem; time su anticipirane teme koje je Krleža razradio u potonjim djelima. *Tri kavaljera fragile Melanije* (roman objavljen

1922, a ne 1920. kako stoji u knjizi, pod naslovom *Tri kavaljera gospođice Melanije*) bavi se sudbinom osjetljive djevojke koja nakon smrti roditelja postaje poželjnom udavačom; oko nje se okupljaju »kavaliri« koji pripadaju raznim soc. slojevima hrv. društva, što Krleži omogućuje da u njihovo oblikovanje ugradi vlastitu ironijsku analizu i soc. kritiku intelektualnih i umj. stereotipa koje reprezentiraju likovi kavalira; stoga roman podrazumijeva implicitnu Krležinu polemiku s hrv. književnom tradicijom i kulturom općenito.

Ta dva prva veća prozna djela pisana su relativno jednostavnom tehnikom linearne naracije, a u kasnijim romanima pripovjedačka tehnika postaje kompleksnija; naglašena je uloga središnjega karaktera kao misaonoga subjekta, najčešće »evropski naobraženog intelektualca«. Takva konstitucija središnjih likova omogućuje Krleži da se suvereno bavi nizom tema što ulaze u iznimno širok intelektualni obzor likova, koji promišljaju dominantne političke i estetske ideje svojega doba.

Roman *Povratak Filipa Latinovicza* iz tiska je izišao 1932, ali je anticipiran već 1930. proznim fragmentom *Bobočka*, tiskanim u *Hrvatskoj reviji*. Budući da se u romanu pojavljuju pojedini likovi iz glembajevskoga ciklusa, a postoji i niz drugih veza i srodnosti, kritika je taj roman proglasila »organskim dijelom goleme freske o Glembajevima« (I. Frangeš). Roman se zasniva na temi povratka u zavičaj glavnoga lika, koji je dvadeset i tri godine proveo u raznim eur. gradovima. Filip je slikar, hipersenzibilan umjetnik koji je, želeći unaprijediti svoju umjetnost, tragajući za afirmacijom, otišao u Europu. Međutim, iako je mnogo naučio o suvremenome slikarstvu, te u fovizmu našao svoj slikarski izraz, život u Europi nije mu donio smirenje, već suprotno – osjećaj bezdomnosti, otuđenosti i izopćeništva. To je rezultiralo općom rezignacijom te naposljetku i osjećajem umj. nemoći. Vraća se u zavičaj razočaran Europom, u svojevrсноj potrazi za pravim identitetom. Slikarski senzibilitet glavnoga lika (koji se pojavljuje u ulozi središnje svijesti u romanu) utječe da pripovijedanje bude zasićeno intenzivnim kolorističkim doživljajima koji karakteriziraju Filipovu percepciju; također se njegovo poznavanje slikarstva i izražavanje vlastitih preferencija pojavljuje kao važan čimbenik romana te se u tim segmentima mogu očitati veze s nizom Krležinih eseja o slikarstvu. Susret sa zavičajem budi u sjećanju lika niz literarnih evokacija na traumatično djetinjstvo, provedeno uz samohranu majku koju je progonio glas moralno problematične žene. Nakon povratka Filip ulazi u krug lokalne koštanevečke aristokracije, prema kojoj se odnosi ironijski, osjećajući da u tom svijetu dominiraju isprazna građ. forma i licemjerje. Za temeljni smisao romana najvažniji je Filipov susret s Kyrialesom, nihilistom i cinikom, likom koji funkcionira kao Filipov *alter ego*, produbljujući njegove sumnje, razotkrivajući apsurd egzistencije. U romanu se očituje Krležina želja za tematiziranjem ključnih eur. intelektualnih ideja i etičkih dilema, a na razini oblikovnoga postupka očita je snažna veza s M. Proustom (duga rečenica zasićena detaljnim opisima boja, zvukova i mirisa, neprekidne evokacije prošlih zbivanja).

Na rubu pameti (1938) izrazit je roman lika, pripovijedan u prvome licu. Glavni je lik intelektualac koji ne pristaje na građ. konformizam, buni se protiv oportunitizma, ispraznosti i laži što karakteriziraju svakidašnjicu višega građ. sloja; roman se zasniva na solilokvijima glavnoga lika, u kojima se raskrinkava licemjerje pojedinih likova i apsurd društv. fenomena što reprezentiraju temeljne vrednote građ. svijeta. Istodobno s tom lijevo usmjerenom kritikom građanstva, Krleža (osobito u poglavlju *I mjesečina može biti pogled na svijet*) izvrgava ironiji i ideološke stereotipe svojstvene tadašnjemu staljiniziranom komunističkom pokretu, što je pridonijelo zaoštavanju sukoba na ljevici.

Roman *Banket u Blitvi* Krleža je najavio još 1935, ali se prva knjiga romana pojavila 1938, druga je tiskana 1939, a treća tek u

Forumu 1962; potom se integralno izdanje pojavilo u Zorinim sabranim djelima 1964. Roman je inspiriran pojavom totalitarnih oblika vladavine u nizu država srednje i ist. Europe između dvaju svj. ratova; po mišljenju nekih istraživača (M. Vaupotić, Z. Malić), kao model je vjerojatno poslužila Poljska iz doba maršala J. Piłsudskog, ali se u djelu mogu prepoznati i refleksi polit. zbivanja karakterističnih za jugosl. situaciju između dvaju svj. ratova. Krleža se poslužio imaginarnom državom i konstruktom njezina polit. života kako bi u tom svojevrsnom romanu ideja progovorio o odnosu umjetnosti i autoritarne vlasti, slobodnoga pojedinca i totalitarnih mehanizama vladavine na način koji ima univerzalna, transhistorijska obilježja.

Roman *Zastave* u nastavcima je počeo objavljivati u časopisu *Forum* 1962; u Zorinu izdanju sabranih djela *Zastave* su objavljene 1967. u četiri knjige, a u izdanju Oslobođenja 1976. pojavljuje se pet knjiga. Krleža je u dnevničkim zapisima, pismima prevoditeljima i prijateljima te u razgovorima s E. Čengićem spominjao svoj rad na šestoj, pa čak i na sedmoj knjizi, ali ih očito nije uspio pripremiti za objavljivanje. Svako od izdanja donosi mnogobrojne autorske izmjene. Krležina je namjera bila preko glavnoga lika Kamila Emeričkog i njegovih relacija prema prijatelju Joji, ocu, ljubavnicama i mnogim drugim likovima, ostvariti »historijsku perspektivu na život hrvatskih, srpskih i mađarskih generacija, rođenih između šezdesetih i devedesetih godina prošlog stoljeća«. Obraduje ključne godine na početku XX. st., kada dolazi do raspada Austro-Ugarske i osnutka Kraljevine SHS, koja je po načinu stvaranja, anticipira Krleža, nosila u sebi klicu budućega sloma. Pri tome se akteri zbivanja pojavljuju i kao nosioci različitih intelektualnih koncepata i polit. ideala, koji formiraju duhovni obzor na početku XX. st. U roman je ugrađen niz autobiografskih elemenata, povezanih s autorovim intenzivnim sudjelovanjem u kulturnom i polit. životu, a pojavljuje se i niz autentičnih pov. likova pod pravim ili donekle preinačenim imenima. Roman se odlikuje bogatom lingvostilematikom te raznovrsnošću tehnika naracije; karakterizira ga, i na tematskome i na stilskome planu, primjena postupaka tipičnih za ranije faze Krležina stvaralaštva; stoga je kritika često ponavljala da su *Zastave* svojevrsna *summa krležiana*.

Esejistika je u Krležinu opsežnom opusu kvantitativno najzastupljeniji žanr: prvi esej objavio je još 1915 (*Barun Konrad*), a pisao ih je sve do potkraj života. U beletrističkim radovima (osobito u romanima i dramama) pojavljuju se dugi esejiški ekskursi, a u dijarijsko-memoarskoj i putopisnoj prozi pojedina poglavlja mogu funkcionirati i kao samostalne esejiške cjeline. U Matvejevićevim *Razgovorima s Miroslavom Krležom* sam Krleža tumači svoj opus kao pokušaj da se prevladaju tradicionalne granice među žanrovima, te u integraciji esejizma u druge knjiž. žanrove prepoznaje jednu od najvažnijih osobina ne samo svojega autorskog stila, već i moderne književnosti općenito. U esejima je obuhvatio iznimno širok tematski raspon, pokazujući golemu erudiciju i nagovještavajući enciklopedijske interese, što je naposljetku i rezultiralo četvrt stoljeća dugom karijerom profesionalnoga leksikografa. Pisao je eseje o književnosti, slikarstvu i kiparstvu, glazbi, arhitekturi, općim kult. problemima, polit. povijesti, aktualnoj politici, filozofiji i medicini. Ako se esejistički prilozi i enciklopedički zapisi, redaktorske bilješke, nastale tijekom rada na *Enciklopediji Jugoslavije* i drugim enciklopedijama Leksikografskoga zavoda (taj dio opusa, koji je Krleža nazvao *marginalia lexicographica*, samo je djelomice objavljen u knjigama eseja, *Panorami pogleda, pojava i pojmovna* i u knjizi *99 varijacija* te u časopisnim temama), gotovo da ne postoji područje ljudske djelatnosti o kojemu Krleža nije pisao u esejiškoj formi. Većinu međuratnih eseja objavio je u časopisima koje je sam uređivao. Ti su se eseji poslije, uglavnom u redigiranu obliku, pojavljivali u knjigama eseja. U knjizi *Eseji. Knjiga prva* (1932) tiskani su tekstovi objavljivani u razdoblju 1921–30;

posvećeni su hrvatskim i stranim književnicima i slikarima (S. S. Kranjčević, J. Dobrović, V. Becić, Lj. Wiesner, J. Račić, J. Kržižanić, R. M. Rilke, E. Ady, G. B. Shaw, M. Proust, G. Grosz, F. J. Goya, Th. Mann i dr.), a u većini eseja očituju se Krležine dileme o osobnom napuštanju avangardističke poetike i povratku konzervativnijemu tipu estetike. U knjizi *Evropa danas. Knjiga dojmova i esaya* (1935) prikupljeni su tekstovi tiskani u časopisu *Savremena stvarnost* (1933) i *Danas* (1934), u kojima Krleža komentira ključne eur. pojave i ličnosti Europe u razdoblju između svj. ratova, izložene fašističkoj opasnosti. Zbirka polit. eseja *Deset krvavih godina** (1937) kritički govori o aktualnim prilikama u Jugoslaviji; u njoj se očituje Krležin lijevi angažman, kojim pristupa analizi socijalnih i polit. pitanja; posebnu pozornost posvećuje neriješenu nac. pitanju u Jugoslaviji i problemu hrv. neravnopravnosti. Knjiga *Eppur si muove. Studije i osvrti* (1938), u kojoj su sabrani tematski raznorodni eseji objavljivani od 1919. u raznim časopisima (uglavnom u *Književnoj republici*), bila je zabranjena rješenjem Državnoga tužilaštva u Zagrebu zbog politički subverzivna sadržaja. *Knjiga studija i putopisa* (1939) ponavlja neke dijelove *Izleta u Rusiju*, ali donosi i niz polit. eseja u kojima Krleža analizira značenje Oktobarske revolucije, pojam imperijalizma, ulogu Lenjina, probleme sovj. društva, potom i situaciju na Balkanu. Nakon II. svj. rata, osim aktualnih prigodnih polit. eseja, objavio je i niz eruditskih esejističkih tekstova; osobito su oni bili učestali u vrijeme pokretanja *Enciklopedije Jugoslavije*, jer je Krleža u njima oblikovao programatsku platformu za rad na enciklopediji. Posebnu važnost za modeliranje nove kult. paradigme u Jugoslaviji ima *Govor na Kongresu književnika u Ljubljani* (1952), koji je označio raskid s estetikom socrealizma. Potkraj 50-ih god. Krleža počinje objavljivati i niz kraćih esejističkih tekstova, nastalih za rada na enciklopediji. U sabranim djelima Zore pojavilo se i šest knjiga koje nose naslov *Eseji I–VI*, a osim njih ponovo izlaze i neke već poznate knjige eseja (npr. *Evropa danas* i *Deset krvavih godina*), ali u preuređenu obliku. Budući da ni tom edicijom nisu obuhvaćeni svi dotad tiskani Krležini eseji, posao njihova prikupljanja nastavljen je sarajevskim izdanjem, u koje su ušli i eseji objavljeni u kasnoj fazi Krležina života.

Posebno mjesto u esejiškom opusu imaju polemičko-esejističke knjige *Moj obračun s njima* i *Dijalektički antibarbarus*. Polemičnost je transžanrovska crta Krležina opusa: implicitne polemčnosti često ima i u njegovim fikcionalnim djelima (romanima, dramama, novelama, čak i u poeziji). Osobito je polemički bilo plodno razdoblje kada je uređivao *Književnu republiku*, objavljujući u svakome broju poneki polemički esej i više kraćih polemičkih članaka (polemike iz toga časopisa sabrane su i objavljene tek posmrtno u sarajevskom izdanju sabranih djela: *Iz naše književne krčme*, 1983). Dvije knjige polemika koje je objavio za života pokazuju njegovu vještinu: dominira postupak opširnoga citiranja i parafraziranja protivnikovih stavova, praćen ironijskim komentarima, upozoravanjem na profesionalnu nekompetentnost protivnika te na netočnosti i alogičnost u njegovu izlaganju.

U Krležinim putopisima također su vrlo izraženi elementi esejizma, a ponekad i polemičnosti. Premda u *Izletu u Rusiju* svoje putopise eksplicitno tumači kao bitan otklon od eruditskih putopisa koje su tih godina objavljivali M. Begović, M. Crnjanski i S. Vinaver, oni ipak odaju pisca iznimno široka kruga interesa, koji suvereno piše o slikarstvu, politici, ekonomiji, nac. pitanju, arhitekturi gradova kroz koje prolazi i dr. Poneka poglavlja oblikovana su u formi klas. eseja, poneka sadržavaju i fiktionalne elemente (*Razgovor sa sjenom Frana Supila, U Drezdenu*); specifičnost Krležinih ranih putopisa je i u čestom korištenju dijaloške forme, pa i drugih dramskih elemenata izražavanja. Premda ne prikriva svoju naklonost idejama Oktobarske revolucije, Krleža govori i o nekim negativnim aspektima sovj. društvene zbilje te vrlo plastično

predstavlja i razne likove koji pripadaju deprivilegiranim soc. slojevima. Strukturu prvog izdanja *Izleta u Rusiju*, koje je jedno od najzanimljivijih lit. svjedočenja o SSSR-u 20-ih god. XX. st. u svj. razmjerima, Krleža je u sljedećim izdanjima bitno redigirao. Nolitovo poslijeratno izdanje *Izleta u Rusiju 1925.* (1958), koje je ponovljeno u zagrebačkom i sarajevskom izdanju sabranih djela, samo se djelomice zasniva na tekstovima prvoga izdanja, a ublaženi su i kritički tonovi u prikazivanju sovj. zbilje. Knjiga *Putovanja. Sjećanja. Pogledi* (1985) donosi, uz tekstove koji su ispušteni iz izmijenjenog izdanja *Izleta u Rusiju*, i niz putopisnih tekstova nastalih nakon II. svj. rata, među kojima je najvažniji po literarnoj i memoarsko-autobiografskoj vrijednosti *Izlet u Mađarsku 1947.*

Sudeći prema objavljenim dnevničkim zapisima, Krleža je s prekidima vodio dnevnik u razdoblju 1914–77; nakon objavljivanja u periodici, prvi put su dnevnički zapisi tiskani 1977. u petosveščanom *Dnevniku**. Njima se 1988. priključuju posmrtno tiskani dnevničko-memoarski *Zapisi sa Tržiča*. Sastavni je dio treće knjige dnevnika memoarski tekst *Djetinjstvo 1902–03* (objavljen prvi put 1952), u kojem Krleža iznimnim stilskim umijećem opisuje odrastanje u Zagrebu, vlastito formiranje, intenzivno upijanje raznovrsnih dojmova, sve ono što će umnogome odrediti njegov potonji životni put. I najraniji dio *Dnevnika*, naslovljen *Davni dani*, premda predočen kao dnevnik, ima i memoarsku dimenziju, jer je 50-ih god. bio podvrgnut, pred tiskanje, redakturi pisca u zrelih godinama. Krležina dnevnička proza izrazito je žanrovski hibridna i tematski raznovrsna: opisuje svakidašnje situacije (u zapisima iz kasnijih godina zamjećuje se i sklonost impresionističkomu poentilizmu), vrlo često se vraća u prošlost, govori o svojoj lektiri, prijateljima i znancima; u opširnim esejističkim ekskursima govori o političkim, filozofskim, književnim, slikarskim i drugim temama; vrlo je važna onirička dimenzija dnevnika, jer Krleža često opisuje i vlastite snove. Pojedini su eseji, premda u početku nastali u sklopu *Dnevnika* (uglavnom iz 40-ih god.), izdvojeni u samostalne esejističke cjeline, koje su ušle u knjige eseja u sabranim djelima.

Krleža je autor jednoga od tematski i žanrovski najraznovrsnijih, a brojem knjiga najopsežnijih knjiž. opusa u hrv. književnosti. Prevođen je na sve važnije jezike. Svojim intelektualnim angažmanom snažno je obilježio kulturni i polit. život u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji; njegov opus trajno je svjedočanstvo o idejnim i polit. nemirima hrv. inteligencije. Dobro je poznao eur. umjetnička strujanja svojega doba, neke je elemente aktualnih modernističkih poetika primjenjivao i u svojem stvaralaštvu (povezujući na taj način hrv. kulturu sa suvremenim eur. kontekstom), ali je istodobno nastojao prema aktualnim strujanjima zauzeti kritički odnos, tražajući za vlastitim, autentičnim izrazom.

DJELA: *Pan*, Zagreb 1917; *Tri simfonije*, Zagreb 1917; *Hrvatska rapsodija*, Zagreb 1918; *Pjesme I*, Zagreb 1918; *Pjesme II*, Zagreb 1918; *Pjesme III*, Zagreb 1919; *Lirika*, Zagreb 1919; *Tri kavalira gospođice Melanije*, Zagreb 1920 (1922); *Magyar királyi honvéd novela*, Zagreb 1921; *Hrvatski bog Mars*, Zagreb 1922; *Novele*, Koprivnica 1923; *Vučjak*, Koprivnica 1923; *Vražji otok*, Zagreb 1924; *Izlet u Rusiju*, Zagreb 1926; *Gospoda Glembajevi*, Zagreb 1928; *Knjiga pjesama*, Beograd 1931; *U agoniji*, Beograd 1931; *Moj obračun s njima*, Zagreb 1932; *Eseji*, Zagreb 1932; *Glembajevi*, Zagreb 1932; *Knjiga lirike*, Zagreb 1932; *Povratak Filipa Latinovicza*, Zagreb 1932; *Hiljadu i jedna smrt*, Zagreb 1933; *Legende*, Zagreb 1933; *Simfonije*, Zagreb 1933; *U logoru*. *Vučjak*, Zagreb 1934; *Evropa danas*, Zagreb 1935; *Balade Petrice Kerempuha*, Ljubljana 1936; *Deset krvavih godina*, Zagreb 1937; *Golgota*, Zagreb 1937; *Pjesme u tmni*, Zagreb 1937; *Eppur si muove*, Zagreb 1938; *Knjiga proze*, Zagreb 1938; *Na rubu pameti*, Zagreb 1938; *Banket u Blitvi*, I–II, Zagreb 1938–39; *Knjiga studija i puotipa*, Zagreb 1939; *Dijalektički antibarbarus*, Pečat, 1939, 8–9; *Hrvatski bog Mars*, Zagreb 1946; *Tri drame*, Zagreb 1947; *Lirika*, Zagreb 1949; *Davni dani*, Zagreb 1956; *Izlet u Rusiju 1925.*, Beograd 1958; *Eseji I*, Zagreb 1961; *Eseji II*, Zagreb 1962; *Eseji III*, Zagreb 1963; *Eseji IV*, Zagreb 1963; *Arretej*, Zagreb 1963; *Banket u Blitvi*, I–III, Zagreb 1964; *Eseji V*, Zagreb 1966; *Eseji VI*, Zagreb 1967; *Zastave*, I–IV, Zagreb 1967; *Poezija*, Zagreb 1969; *Djetinjstvo 1902–03 i drugi zapisi*, Zagreb 1972; *99 varijacija*, Beograd 1972; *Panorama pogleda, pojava i pojmovi*, I–V, Sarajevo 1975; *Zastave*, I–V, Sarajevo 1976; *Dnevnik*, I–V, Sarajevo 1977; *Rainer*

Maria Rilke, Sarajevo 1979; *O Erazmu Rotterdamskom*, Sarajevo 1979; *Evropa danas*, Sarajevo 1979; *Deset krvavih godina*, Sarajevo 1979; *Kalendar jedne parlamentarne komedije*, Sarajevo 1979; *Tri kavaljera frajle Melanije*. *Vražji otok*, Sarajevo 1980; *Povratak Filipa Latinovicza*, Sarajevo 1980; *Na rubu pameti*, Sarajevo 1980; *Banket u Blitvi*, I–III, Sarajevo 1980; *Legende*, Sarajevo 1981; *Tri drame*, Sarajevo 1981; *Glembajevi*. *Drame*, Sarajevo 1981; *Glembajevi*. *Proza*, Sarajevo 1981; *Arretej*, Sarajevo 1981; *Novele*, Sarajevo 1982; *Hrvatski bog Mars*, Sarajevo 1982; *Poezija*, Sarajevo 1982; *Balade Petrice Kerempuha*, Sarajevo 1982; *Simfonije*, Sarajevo 1982; *Ratne teme*, Sarajevo 1983; *Sa uredničkog stola*, Sarajevo 1983; *Moj obračun s njima*, Sarajevo 1983; *Iz naše književne krčme*, Sarajevo 1983; *Dijalektički antibarbarus*, Sarajevo 1983; *Izlet u Rusiju 1925.*, Sarajevo 1985; *Putovanja*. *Sjećanja*. *Pogledi*, Sarajevo 1985; *Historijske teme*, Sarajevo 1985; *Likovne studije*, Sarajevo 1985; *Dijalozi i ideje*, Sarajevo 1985; *Svjetaljke u tmni*, Sarajevo 1988; *Svjedočanstva vremena*, Sarajevo 1988; *Gdje smo i kako smo*, Sarajevo 1988; *Zapisi sa Tržiča*, Sarajevo 1988; *Pisma*, Sarajevo 1988; *Marginacije / Primjedbe Miroslava Krleže uz tekstove za Opću enciklopediju, I. i III. izdanje*, Radovi Leksikografskoga zavoda »Miroslav Krleža«, 1998–99, 7–8; *Djela Miroslava Krleže*, Zagreb 2000–.

LIT.: *J. Benešić*, O hrvatskom ritmu, *Savremenik*, 1917, 12; *S. Šimić*, Krleža kao kritik, Zagreb 1933; *K. Krstić (Marc Tveen)*, Kako piše gospodin Krleža, Zagreb 1935; *Književne sveske (zbornik)*, 1940, 1; *M. Matković*, Dramaturški eseji, Zagreb 1949; *T. Jakić*, Bibliografija djela Miroslava Krleže 1917–1953, Zagreb 1953; *M. Ristić*, Krleža, Zagreb 1954; *M. Bogdanović*, O Krleži, Novi Sad 1956; *Š. Vučetić*, Krležino književno djelo, Sarajevo 1958; *Miroslav Krleža (zbornik)*, Zagreb 1963; *I. Frangeš i A. Flaker (ur.)*, Krležin zbornik, Zagreb 1964; *V. Đurić (ur.)*, Miroslav Krleža (zbornik), Beograd 1967; *K. Pranjić*, Jezik i književno djelo, Zagreb 1968; *A. Flaker*, Književne poredbes, Zagreb 1968; *B. Hečimović*, Hrvatska dramska književnost između dva rata, Rad JAZU, knj. 353, 1968; *P. Matvejević*, Razgovori s Miroslavom Krležom, Zagreb 1969; *S. Lasić*, Sukob na književnoj ljevici 1928–1952, Zagreb 1970; *B. Donat*, Pjesnički teatar Miroslava Krleže, Zagreb 1970; *T. Ladan*, Ta kritika, Zagreb 1970; *B. Gavella*, Književnost i kazalište, Zagreb 1970; *M. Kuzmanović*, Rječnik i komentar Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže, Zagreb 1972; *I. Frangeš*, Matoš, Vidrić, Krleža, Zagreb 1973; *Č. Kisić i L. Pavlović (ur.)*, Krleža u školi (zbornik), Sarajevo 1973; *G. M. Tešić*, Bibliografija o Miroslavu Krleži 1968–1972, Književna istorija, 1973, 22; *M. Vauptović*, Siva boja smrti, Zagreb 1974; *N. Milošević*, Andrić i Krleža kao antipodi, Beograd 1974; *T. Čolak*, Lirika Miroslava Krleže (1914–1919), Beograd 1974; *Z. Črnja (ur.)*, Jezična antidogma Miroslava Krleže (zbornik), Žminj 1974; *S. Lasić*, Struktura Krležinih »Zastava«, Zagreb 1974; *M. Lončar*, Krležini časopisi (za sve kulturne probleme), I–III, Književna istorija, 1974, 24, 25, 26; *I. Krolu i M. Matković (ur.)*, Miroslav Krleža 1973 (zbornik), Zagreb 1975; *M. Engelsfeld*, Interpretacija romana Povratak Filipa Latinovicza, Zagreb 1975; *I. Vidan*, Tekstovi u kontekstu, Zagreb 1975; *B. Hečimović*, 13 hrvatskih dramatičara, Zagreb 1976; *B. Vuletić*, Fonetika književnosti, Zagreb 1976; *D. Gašparović*, Dramatika krležiana, Zagreb 1977; *A. Novaković i B. Petrač*, Popis prijevoda djela Miroslava Krleže na strane jezike, Kronika, 1979, 11; *Ž. Wierzbicki*, Miroslav Krleža, Zagreb 1980; *Ž. Lešić*, Slika i zvuk u dramama Miroslava Krleže, Sarajevo 1981; *Miroslav Krleža (zbornik)*, Dani Hvarskog kazališta, knj. 8, Split 1981; *B. Popović*, Tema krležiana, Zagreb 1982; *M. Bošković-Stulli*, Usmeno pjesništvo u Krležinu obzorju, Forum, 1982, 10–12; *E. Čengić*, Krleža, Zagreb–Sarajevo 1982; *A. Flaker*, Poetika osporavanja, Zagreb 1982; *V. Kalezić*, U Krležinom sazvežđu, Zagreb 1982; *S. Lasić*, Krleža. Kronologija života i rada, Zagreb 1982; *I. Očak*, Krleža–Partija, Zagreb 1982; *M. Živančević*, Miroslav Krleža u slavistici, Zbornik za slavistiku Matice srpske, 1983, 24; *Z. Črnja*, Sukobi oko Krleže, Sarajevo 1983; *E. Čengić*, S Krležom iz dana u dan, I–IV, Zagreb 1985; *M. Kuzmanović*, Kerempuhovo ishodište, Rijeka 1985; *Z. Lešić*, Poezija Miroslava Krleže, Izzv, 1985, 12; *Č. Kisić (ur.)*, Misao Miroslava Krleže (zbornik), Sarajevo 1985; *D. Foretić*, Borba sa stvarima, Zagreb 1986; *R. Vučković*, Krležina dela, Sarajevo 1986; *B. Vuletić*, Sintaksa krika, Rijeka 1986; *V. Žmegač*, Krležini evropski obzori, Zagreb 1986; *S. Lasić*, Mladi Krleža i njegovi kritičari (1914–1924), Zagreb 1987; *M. Špehar*, Problem Boga u djelima Miroslava Krleže, Zagreb 1987; *Đ. Zelmanović*, Kadet Krleža, Zagreb 1987; *Dž. Karahasan*, Model u dramaturgiji, Zagreb 1988; *I. Krtalić*, Krleža, za i protiv, I–II, Zagreb 1988; *Z. Kulundžić*, Tajne i kompleksi Miroslava Krleže, Ljubljana 1988; *I. Mandić*, Zbogom, dragi Krleža, Beograd 1988; *A. Flaker*, Nomadi ljepote, Zagreb 1988; *M. Matković*, Miroslav Krleža. Život i djelo, Zagreb 1988; *I. Krtalić*, Sukob s desnicom, Zagreb 1989; *Z. Bartolić*, Sjevernohrvatske teme, II, Čakovec 1989; *S. Lasić*, Krležologija ili povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži, I–VI, Zagreb 1989–93; *E. Čengić*, S Krležom iz dana u dan. Post mortem, Sarajevo–Zagreb 1990; *V. Kalezić*, Ljevica u sukobu sa Krležom, Beograd 1990; *R. Lauer*, Krleža i njemački ekspresioni-

zam, Sarajevo 1990; M. Stančić, Miroslav Krleža i njemačka književnost, Zagreb 1990; I. Cvitković, Krleža, Hrvati i Srbi, Sarajevo 1991; J. Vončina, Korijeni Krležina Kerempuha, Zagreb 1991; J. Petković, Drame Miroslava Krleže, Niš 1991; E. Gerner, Oproštaj s Gvozdom, Zagreb 1993; Z. Kravar, Poezija Miroslava Krleže prema njezinu cjelovitu opisu, Dubrovnik, 1993, 6; V. Visković (ur.), Krležijana, I–III, Zagreb 1993–99; G. Tešić (ur.), Pečat o Krleži danas, Beograd 1993; V. Visković (ur.), Krleža: 100. obljetnica rođenja (tematski broj), Republika, 1993, II–12; Odjeci rasprava o Miroslavu Krleži (tematski broj), Forum, 1994, 1–2; D. Kapetanić, Stari i novi Krleža, Radovi Leksikografskoga zavoda »Miroslav Krleža«, 1995, 4; B. Hećimović (ur.), Krleža i naše doba (zbornik), Krležini dani u Osijeku 1993, Osijek–Zagreb 1995; isti, Pod Krležinim kišobranom, Zagreb 1997; R. Popović, Krleža i Srbi, Beograd 1997; M. Kuzmanović, Krleža u sjeni Terezije, Zagreb 1999; J. Sen-tija, S Krležom, poslije '71, Zagreb 2000; V. Visković, Sukob na ljevici, Beograd 2001; isti, Krležološki fragmenti, Zagreb 2001; D. Velnić, Čitajući Krležu, Rijeka 2001; A. Hadžihananović, Krleža, Bosna i rat, Sarajevo 2001; B. Donat, O Miroslavu Krleži još i opet, Zagreb 2002; B. Škvorc, Ironija i roman: u Krležinim labirintima, Zagreb 2003; Rukopisna ostavština Miroslava Krleže (katalog), Zagreb 2003; S. Marjanić, Glasovi »Davnih dana«, Zagreb 2005; O. Bojadžiski, Krleža i Makedonija, Zagreb 2005; T. Sabljak, K und K afera: Krleža protiv Kolara, Zagreb 2006; G. Slabinac, Sugovor s literarnim davlom, Zagreb 2006; N. Batušić, Riječ mati čina, Zagreb 2007; M. Vujčić i V. Visković (ur.), Krleža danas, Brijuni 2007. V. Visković

KRLEŽINI DANI U OSIJEKU, teatrološko-kazališna manifestacija osnovana 1987, kada je u Osijeku, u današnjem parku Petra Krešimira IV., otkriven brončani spomenik M. Krleže kiparice M. Ujević. Utemeljitelj manifestacije je HNK u Osijeku, a su-temeljitelji Pedagoški (danas Filozofski) fakultet u Osijeku te Od-sjek za teatrologiju Zavoda za književnost i teatrologiju JAZU (danas Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU) iz Zagreba. Stalni pokrovitelji Krležinih dana su Razred za književnost HAZU i Sveučilište J. J. Strossmayera iz Osijeka. Do punoga profiliranja Krležinih dana u Osijeku došlo je tek 1990, kada započinju među-sobno povezani znanstveni skup i smotra hrv. kazališta. Manifestacija se redovito održava početkom prosinca, traje četiri dana i kalendarski je locirana tako da uključuje 7. XII., dan početka djelovanja HNK u Osijeku 1907. Tematika znanstv. skupa vezana je uz hrv. dramsku književnost i kazalište, dok kaz. smotra predstavlja odabrane predstave nac. kazališta nastale prema tekstovima hrv. autora. U okviru smotre održavaju se i izložbe s kaz. tematikom te predstavljanja teatroloških izdanja domaćih nakladnika. Manifestaciju programski vodi odbor kojemu je od 1990. na čelu teatrolog Branko Hećimović.

Prisjećanja sa znanstv. skupa tiskaju se u zborniku. Do 2008. objavljeni su zbornici *Krležino kazalište danas* (1990); *Zadaci i dostignuća suvremene hrvatske teatrologije* (1992); *Hrvatska dramska književnost i kazalište i hrvatska povijest* (1993); *Krleža i naše doba* (1995); *Suvremena hrvatska dramska književnost i kazalište od 1968/1971. do danas* (I–II, 1996); *Osijek i Slavonija – hrvatska dramska književnost i kazalište* (1997); *Hrvatska dramska književnost i kazalište u europskom kontekstu* (I–II, 1999–2000); *Hrvatska dramska književnost i kazalište i hrvatska književnost* (2000); *Hrvatska dramska književnost i kazalište – inventura milenija* (I–II, 2001–02); *Zanovi u hrvatskoj dramskoj književnosti i struke u hrvatskom kazalištu* (2003); *Hrvatska dramska književnost i kazalište u svjetlu estetskih i povijesnih mjerila* (2004); *Zavičajno i europsko u hrvatskoj dramati i kazalištu* (2005); *Tijelo, riječ i prostor u hrvatskoj dramati i kazalištu* (2006); *Vrijeme i prostor u hrvatskoj dramskoj književnosti i kazalištu* (2007) i *100. godina Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku* (2008). N. Batušić

KRMPOTIĆ, Ante, prozaist, publicist i dramski pisac (Zagreb, 17. I. 1932). Gimnaziju završio u Zagrebu, gdje je na Filozofskom fakultetu diplomirao 1955. Radio je kao srednjoškolski profesor te u Centru za dopisno obrazovanje kao urednik raznih izdanja iz područja jezikoslovlja te kulturne i političke povijesti

Hrvatske. U književnosti se javio 60-ih god. XX. st. romanom *Dan kad je umro moj otac* (1965), pisanim u tradiciji hrv. odgojnog romana. U periodici (*Časopis za suvremenu povijest, Hrvatska, Hrvatsko slovo* i dr.) objavljuje članke, prikaze, studije i rasprave iz hrv. kulturne povijesti, o hrv. jeziku i dr. Dramski radovi izvođeni su mu u HNK-u u Zagrebu (*Puntari, hahari i jen šašavi pop*, 1972) i Zagrebačkome kazalištu mladih (*Jao meni, probudio se car*, 1972). Autor je više radijskih drama i radioigara za djecu. Televizija Ljubljana emitirala mu je dramu *Kako vrijeme brzo prolazi, draga!* (1967).

DJELA: *Dan kad je umro moj otac*, Rijeka 1965; *Poplava*, Rijeka 1966; *Prihvati pruženu ruku*, Zagreb 1969; *Neprilike s rječnikom hrvatskih pravopisa*, Zagreb 1997.

LIT: Ž. Marjanović, Ante Krmpotić, *Poplava*, Telegram, 4. XI. 1966.

N. Mihaljević

KRMPOTIĆ, Joso, epski pjesnik (Barlete kraj Gospića, između 1750. i 1755 – Beč, nakon 1797). Teologiju vjerojatno završio u Senju; 1783. bio je vojni kapelan u Temišvaru. Jedan je od članova jezične komisije u Beču koju je osnovao car Josip II. radi ujedinjavanja hrv. pravopisa, a donijela je odluku u korist slavonske ortografije, za koju se Krmpotić zauzimao, nasuprot J. Stulliju koji je zagovarao dubrovačku. God. 1788. sudjelovao je u neuspjeloj ekspediciji kapetana F. Vukasovića koja je htjela istražiti moguće vojno-političko povezivanje Crne Gore s Austrijom. Bio je dvorski kapelan u Schönbrunn (1788–96). O njemu nema vijesti nakon 1797, kada je duševno obolio.

Neka su mu djela inspirirana zgodama iz vojničkoga života, a većina ih je prigodna. *Joso Malenica* (1783) pohvalnica je u kojoj se u desetercima opjevava dodjela vlastelinstva Josi Malenici, osamdesetpetogodišnjem časniku habsburške vojske. Pohvalničku funkciju ima i *Radost Slavonije* (1787), gdje u osmeračkim katrenima vila, simbol Slavonije, govori o turskom osvajanju Slavonije, a Mart i Apolon slave slavonske junake i pisce. Krmpotićevo je najopsežnije djelo ep u 13 dijelova *Katarine II. i Jose II. put u Krim* (1788). Osnovna tema epa je susret austr. cara Josipa II. i rus. carice Katarine II. u Hersonu u svibnju 1787. Svrha susreta bila je dogovor oko poduzimanja zajedničkoga rata protiv Turaka i podjela planiranoga osvojenog teritorija. Linearna kompozicija ujedinjuje različite tematske svjetove: svijet ant. bogova (Jupiter, Pluton, Mart, Apolo, Neptun i dr.), islamski svijet (Muhamed, Sergije), koji označava tursku vlast, te kršč. svijet sa svjetovnim ličnostima (Katarina II., Josip II., Potemkin), koji su u dodiru s islamskim svijetom. Ep je pisan u osmeračkim katrenima, s rimom *abab*, a umetnuti su i mnogobrojni prozni lat. dijelovi. Vidljiv je utjecaj usmene folklorne epike, Kačićeva *Razgovora ugodnog*, I. Gundulića, A. Kanižlića, a vjerojatno i austr. propagandne književnosti (letci, novinska izvješća, almanasi). *Pjesma Crnogorcem ispjevana i vojvodi Filipu od Vukasovića* (1788) najkraće je Krmpotićevo djelo, koje u desetercima, a zatim u osmercima opjevava borbu Crnogoraca protiv Turaka pod vodstvom kapetana Vukasovića, prisezanje austr. caru i slavljenje dugo očekivane slobode. Drugo po veličini Krmpotićevo epsko djelo je *Pjesma vojevodam austrijskim i rosijanskim* (1789) s dvodijelnom kompozicijom u desetercima. U prvome se dijelu opisuju događaji s početka rata Austrije i Rusije protiv Turske 1788. na srpskome, bosanskom i istočnome bojištu, a u drugome se pojavljuje vila koja simbolizira slav. svijet te poziva Slavene da se, vođeni rus. caricom i austr. carem, odupru turskoj vlasti. Također je vidljiv utjecaj usmene epike, Kačićeva *Razgovora ugodnog* i Gundulićeva *Osmana*. Pjesnički opus J. Krmpotića obilježavaju prigodnost, stilski eklekticism i teme austro-rusko-turskih ratova uz veličanje austr. vlasti i slav. ideologije.

DJELA: *Joso Malenica*, Beč 1783; *Radost Slavonije*, Beč 1787; *Katarine II. i Jose II. put u Krim*, Beč 1788; *Pjesma Crnogorcem ispjevana i vojvodi Filipu od Vukasovića*, Beč 1788; *Pjesma vojevodam austrijskim i rosijanskim*, Beč 1789.